

Румак К.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
ніверситету.
Науковий керівник: д. філ. з права,
доцент кафедри адміністративного права
та судочинства ЗУНУ
Іванюк В. Д.*

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ - ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'І

Сучасний світ швидко трансформується, і правові системи також повинні змінюватися, щоб відповідати новим викликам та потребам суспільства. Міжнародні відносини, торгівля та співробітництво все більше розвиваються. Відтак, з'ясування відмінностей у правових системах сприяє ефективній співпраці та взаєморозумінню між країнами. З огляду на зазначене, проблематика дослідження особливостей і сутності судового прецеденту як джерела англо-американської правової сім'ї становить значне теоретичне та практичне значення.

Як влучно зазначає В. В. Мідзяновська, « англосаксонська правова система представляє собою сукупність національних правових систем, об'єднаних спільними характеристиками. Ці характеристики включають уніфіковані принципи та тенденції, які базуються на правових нормах, встановлених через судові прецеденти, що слугують головним джерелом права. Також до особливостей цієї системи належить розділення права на публічне та приватне, а також перевага процесуального права над матеріальним правом» [1].

Зауважимо, що сім'ї англо-американського права властиві особливості, які головним чином дозволяють відрізнити її серед інших. Зокрема, цікавою є наукова позиція О. В. Петришина, який їх визначає наступним чином:

- «1. Наступність права.
  2. Відсутність рецепції римського права.
  3. Право, що формується та інтерпретується суддями.
  4. Юристи-практики сприяли розвитку загального права.
  5. Норми права є більш конкретними, ніж у системі романо-германського права.
  6. Розмежування прецедентного та статутного права.
  7. Елементи англосаксонської правової системи - загальне право та право справедливості.
  8. Розділення права на матеріальне та процесуальне.
  9. Відсутність чіткого розподілу між приватним та публічним правом.
  10. Непоприродженість кодифікації» [2, с. 129-131].
- Беручи до уваги зазначене, центральним аспектом є джерела права, які застосовуються для регулювання суспільних відносин, і характер їх реалізації.

Відмітимо, що основним джерелом права в англо-американській правовій сім'ї виступає судовий прецедент. Аналізуючи проблематику формування прецедентного права, дослідник Д. В. Вербицький зауважує, що «

прецедентом є вироки судових та адміністративних інстанцій по конкретних справах, які стають універсальними правилами для розгляду подібних випадків у майбутньому. Згідно з Оксфордським словником, прецедент можна визначити як судовий випадок, який використовується або може бути використаним як стандарт або зразок для майбутніх схожих випадків, або як засіб для підтвердження чи роз'яснення подібних дій чи ситуацій» [3].

Зазначимо, що « у правовій системі США, завдяки адаптивному підходу до створення судових норм, які базуються на американській інтерпретації загального права, принцип верховенства судових рішень над законодавчими актами зайняв міцне становище» [4, с. 67]. Крім того, як влучно зауважують А. Р. Флоря та І. С. Лісна, « судовий прецедент займає ключове місце в ієрархії джерел права та законодавства США з кількох причин. Перш за все, Верховний суд США виступає як один з основних тлумачів федеральної Конституції, завдяки своєму конституційному праву на нагляд. Далі, Конституція містить статті загального та абстрактного характеру, які вимагають уточнення через судові роз'яснення в контексті специфічних ситуацій. Крім того, законодавцю часто важко регулювати соціальні відносини, які лише узагальнено вказані в Конституції. Таким чином, у рішеннях Верховного суду США можна знайти тлумачення та визначення більшості аспектів роботи федеральної законодавчої влади. Відмінно від англійської правової системи, американська практика прецеденту є більш гнучкою» [5, с. 36].

Щодо англійської правової системи, звернемо увагу на те, що «зміст позитивного права в рамках правової системи Англії за допомогою судового прецеденту наближається до високих моральних стандартів за рахунок того, що судді при створенні нової норми виходять з принципу справедливості. Продовжуючи цю думку, слід наголосити, що судовий прецедент виступає тією ланкою, за допомогою якої в англійському праві відбувається взаємообмін між природно-правовим підходом та позитивізмом: судовий прецедент є однаково зручним інструментом і для наповнення права певними моральними цінностями (завдяки основним принципам, якими керується суддя при створенні норми), і для набуття правом нормативності (завдяки надзвичайно казуальним характером дії правової норми, яке є результатом вирішення конкретного спору). Таким чином, у правовій системі Англії, незважаючи на порівняно невелике значення правової доктрини взагалі та теорії права зокрема, теоретичні обґрунтування прецедентної форми судової правотворчості посідають окреме важливе місце і, на відміну від інших тем юридичних досліджень загального характеру, безпосередньо впливають на діяльність суддів, а відтак - напряду впливають і на розвиток усього англійського права» [6, с. 156].

Отже, судовий прецедент виступає фундаментальною складовою процесу правозастосування, забезпечує стійкість та неперервність в правовій практиці. Судовий прецедент відображає накопичений досвід судових рішень, створюючи певну стабільність та прогностичну передбачуваність у правовому полі. Водночас, він дозволяє судовій системі адаптуватися до змін у суспільстві та технологічному прогресі. Крім того, судовий прецедент сприяє розвитку правової доктрини та розширенню правової інтерпретації, забезпечуючи таким чином справедливість та збалансованість у правосудді.

Список використаних джерел

1. Мідзяновська В. Прецедент, як джерело права в англосаксонській правовій системі. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/13891/1/Прецедент%20як%20джерело%20права%20в%20англосаксонській%20правовій%20системі.pdf>.
2. Дашковська О. Р., Максимов С. І., Лемак В. В. Порівняльне правознавство : підручник / ред. О. Петришин. Харків : Право, 2012. 272 с.
3. Вербицький Д. Теоретико-правові аспекти формування прецедентного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. С. 12–15. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/1>.
4. Бондаренко Є. Особливості прецедентного права США. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 64-67.
5. Флоря А., Лісна І. Судовий прецедент у правовій системі США. *Право та державне управління*. 2017. Т. 1, № 4 (29). С. 33-37.
6. Малишев Б. Судовий прецедент у правовій системі Англії : монографія. Київ : Праксіс, 2008. 344 с.

Голубик В.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського
національного університету.
Науковий керівник: к.ю.н. доцент кафедри
міжнародного права та міграційної політики ЗУНУ
Саванець Л. М.*

УНІФІКАЦІЯ КОЛІЗІЙНИХ НОРМ У СФЕРІ СПАДКОВОГО ПРАВА

Міжнародні договори у спадкових відносинах міжнародного приватного права є впливаючим критерієм правового регулювання. Щоб матеріальні і колізійні норми держав у сфері спадкування усунули розбіжностей то і надалі міжнародні договори є ефективним способом уніфікації норм у цій сфері. Міжнародне приватне право входить до складу національної правової системи і визначає набір правил, які регулюють приватні відносини з іноземним елементом.

Головним нормативно-правовим актом законодавства України, що регулює міжнародні приватні відносини є закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 р.[1]. Цей закон запроваджує упорядкування процесу приватноправових відносин, та пов'язаний з одним або кількома правопорядками через свої елементи. Утворення норм які за своїм характером є міжнародними зазначають процес уніфікації .Тому, норми національного законодавства правових систем двох або більше замінюються на нові матеріально- правові норми , які використовуються у судах в різних державах незалежно від того чи брали вони участь у створенні нових норм чи ні.

Завдання колізійних норм це визначити, яке право держави використовуватиметься в приватно-правових відносинах з іноземним елементом. В іноземних державах, а саме у сфері спадкування, колізійні норми будуть відрізнятися або вони будуть відсутні, і тому на міжнародному